

Inskriftens tredje namn döljes i runföljden 19—25, som av Dybeck läses *urkkitil*. På detta parti är ristningen mycket skadad; de bevarade spåren omöjliggöra emellertid Dybecks läsning. Någon säker rekonstruktion av faderns namn tillåta icke de osäkra runorna.

798. Torgesta, Sparrsätra sn.

Litteratur: L 727. J. Bureus, Fa 6 s. 68 n:r 112, s. 90 n:r 215, s. 150 n:r 261 (Bureus' egna uppteckningar), s. 112 n:r 16 (Caspar Cohl), Fa 5 n:r 351, Fa 1 s. 79, Fa 10: 2 n:r 37, Fa 13 s. 14, s. 237; J. Rhezelius, Fa 10: 1 n:r 149; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 4, bl. 65; P. Elvius, De Fierdhundria (auctor J. Arenius), Upsaliae 1717 (feltryck 1617), s. 98 och 99; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 365; R. Dybeck, Reseberättelse 1861 (ATA; tryckt i ATS 1, s. 177).

Avbildningar Bureus, teckning (i Fa 10: 2); J. Rhezelius, teckning (i Fa 10: 1); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta 4).

Runstenen, som sedan länge är försvunnen, stod enligt Bureus vid »Tyrestadh i Sparsätra» (Fa 6 s. 68). Den omnämnes av Bureus på tre ställen i Fa 6; på s. 90 beskrives platsen något närmare: »i Sparsätra Törestad store byn i almundwägen liggandes»; på s. 150 ges datum för undersökningen: »7 Sep. 1639»; Cohl: »Wedh Törestadh Byn i Sparsätra S». Fa 5: »Sparsätra eller Tillinge Tyrestad». Fa 10: 2: »J Tillinge Sokn. J Tyrestad, liggiande brede wid almund wägen.» Fa 10: 1: »Tillinge Sochn. Widh Törestadh». — I *Ransakningarna* 1672 finnes på Tillinge sn följande uppgift: »J Torrestadh Giärdet, finnes een Runesteen nästan trindh, medh Bookstäfwer påskrifwen, men dess bemerkelsse weet ingen.» Även på Sparrsätra sn finnes en uppgift om stenen: »På Törestadh Backan, ligger een Steen med några Bookstäfwer påskrifwen,

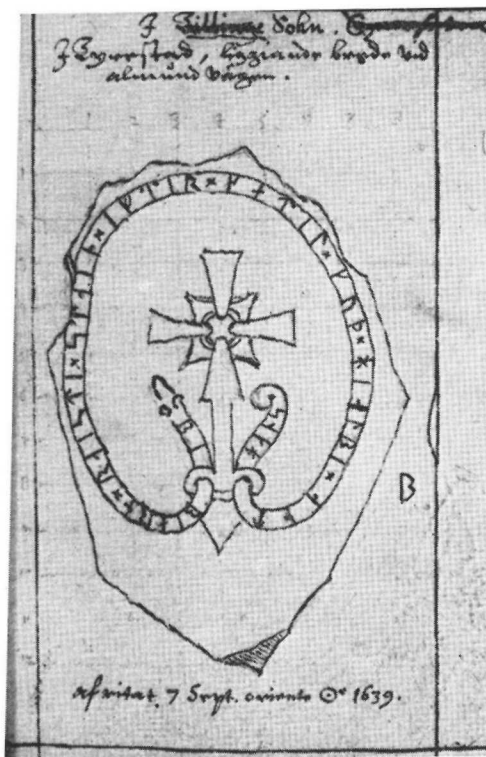

Fig. 242. U 798. Torgesta, Sparrsätra sn. Efter teckning av Bureus.

Fig. 243. U 798. Torgesta, Sparrsätra sn. Efter teckning av Rhezelius.

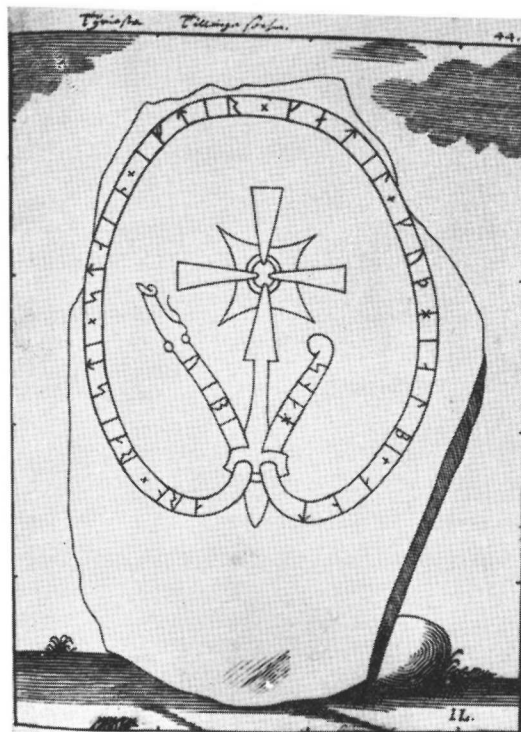

Fig. 244. U 798. Torgesta, Sparrsätra sn. Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta.

men hwadh dhen betyder, weet ingen.» — På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes anteckningen »Tyriesta Tillinge sochn» (L 727: [Tillinge socken.] »Tyrjestad». — I reseberättelsen för år 1861 skriver Dybeck: »Runstenen under n. 727 hos Liljegren söktes vid Torgstad. Bönderna upplyste att han för omkring 20 år sedan blifvit lagd till vägfyllnad i dervarande landsvägen, men kunde nu icke erinra sig och utvisa stället.» Detta är den hittills sista uppgiften om U 798. Vid runinskriftsinventeringen 1941 var den på orten glömd.

Inskrift (enligt Hadorph):

uibiarn × raisti × stain × iftir × katil + kuþ hialbi + ant hans
 5 10 15 20 25 30 35 40

Vibiorn ræisti stæin æftir Kætíl. Guð hialpi and hans.

»Vibjörn reste stenen efter Kättil. Gud hjälpe hans ande.»

Till läsningen: **a-** och **n-**runorna ha ensidiga bst. — Bureus (F a 6): **bi** biarn × **raisti** × **stain** × **iftir** × **katil** × **kuþ** × **hialbi** × **ant** × **hans**.

Om det vanliga mansnamnet *Vibiorn* se t. ex. U 280. Även *Kætill* förekommer mycket ofta i svenska runinskrifter — mer än trettio belägg — och det är också under medeltiden vanligt. Om namnets innebörd se *Nordisk kultur* 7, s. 197.

Det är givetvis omöjligt att med stöd av de bevarade avbildningarna avgöra, vem som har ristat U 798. Det enda man kan konstatera är att ristningen är utförd i Eriks stil; se om denne U 762.

Lagunda härad.

Socknar: Långtora, Fröslunda, Hjälså, Kulla, Holm, Fittja, Giresta, Biskopskulla och Nysätra.

Lagunda härad sträcker sig mellan mälardalarna Gorran, Oxen och Arnösjön i Ö till Västmanlands län i V. Det gränsar i N och NÖ till Hagunda härad, där Lårstaviken och Örsundaån (fram till Alstasjön) bilda gränsen; i S möta Håbo härad västra del samt Trögds och Åsunda härad, i V Torstuna härad av Västmanlands län.

Antalet kända runristningar i Lagunda härad är 41. Därtill kommer en numera försvunnen bildsten från Långtora kyrka; se s. 402. U 801 utgöres av en påbörjad runsten; U 820, 822 och 833 bära ornament i runstensstil men inga runor. Två (U 811 och 835) äro försedda med inskrifter, som icke äro språkligt tydbara.

Av de 41 ristningarna äro 11 förkomna och endast kända genom äldre uppgifter och avbildningar: U 800, 805, 806, 816, 817, 820, 823, 826, 830, 832 och 833. Det återstår sålunda för närvarande 30 ristningar, mer eller mindre fullständiga. Ett par av dessa (U 813 och 818) äro numera endast fragment men funnos på 1600-talet till större delen bevarade. Av de 30 bevarade ristningarna äro 3 kända blott i mycket fragmentariskt skick, nämligen U 807, 834 och 837. Det finnes sålunda kvar inom häradet 25 någorlunda fullständigt bevarade ristningar.

I hela häradet finnes endast en ristning på jordfast stenblock, nämligen U 829. De övriga äro resta stenar.¹

Halva antalet, eller närmare bestämt 21, av häradets runristningar ingår i Johannes Bureus' och hans medhjälparens samlingar: U 800, 805, 807, 808, 809, 811, 812, 814, 816, 817, 819, 820, 821, 824, 826, 828, 832, 835, 836, 838 och 839.

I *Ransakningarna* 1667—84 omtalas ytterligare ett 10-tal, nämligen U 799, 801, 803, 813, 815, 818, 822, 823, 825, 827 och 829; i Peringskiölds *Monumenta* tilläggas 5: U 802, 804, 806, 830 och 833.

För 1600-talets fornforskning voro alltså icke mindre än 37 runstenar kända. Av dessa finnas endast 12 avbildade i *Bautil*, på 11 träsnitt.² Därtill kommer den figurristade stenen från Långtora kyrka (B 620). Alla dessa träsnitt äro signerade av tecknaren J. Leitz, som åtföljde Hadorph på hans resa i Lagunda hösten 1681.

I Liljegrens *Run-Urkunder* (1833) upptagas 34 nummer från Lagunda härad (L 739—770, 1452 och 1680). L 757 beror dock endast på en osäker uppgift i Peringskiölds *Monumenta* 1 (28) och torde böra utgå; se s. 447. Följande ristningar saknas hos Liljegren: U 800, 807, 829, 831, 833, 834, 835 och 837. U 810 omtalas där för första gången.

Under 1900-talet ha endast tre ristningar tillkommit: U 831, 834 och 837.

¹ Om ett svärd med runor se s. 409.

² B 621—631. Två stenar från Nysätra (U 832 och 833) äro sammanförda på ett träsnitt, B 623.